

Radikal Sağın Küresel Salgınla Sınavı: etrefilleşen Popülist Söylem - Emre Metin Bilginer

Resmi verilere göre 2019'un sonunda hayatımıza giren Covid-19 tüm dünyada hızla yayılırken [herkeste farklı etkilere yol açtı](#). Kimi sağlıklı insanlar bu virüsü semptomsuz bir şekilde farkına dahi varmadan atlatırken, bazı kronik rahatsızlıkları olanlar ölüm tehlikesiyle burun buruna geldiler. Ancak Covid-19'un ortaya çıkarttığı kronik rahatsızlıklar sadece sağlık sorunlarıyla sınırlı kalmadı. Covid-19, ülkelerin sağlık altyapılarındaki yetersizlikler, yönetimlerin krizi ele alma konusundaki beceriksizlikleri ve iş birliği alanında yaşanan güvensizlikler gibi birçok kronik sorunun da gün yüzüne çıkmasına sebep oldu. Bu nedenle Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan dünya düzeni de birçok siyasetçi ve akademisyen tarafından sorgulanır hale geldi. Soğuk Savaş sonrasında ulus

devletlerin etkisinin azaldığı, uluslar üstü kurumların güçlendiği ve küreselleşmenin hız kazandığı bir dünya düzeni için beklentiler arttıysa da Covid-19 salgını kısa bir süre içerisinde bu düzenin sağlam temellere oturmadığını gözler önüne serdi.

Bu yazıda radikal sağ hareketlerin Covid-19 salgını esnasında mevcut düzene karşı nasıl tavır takındıkları konusu ele alınacaktır. Nitekim, dünyanın dört bir yanından radikal sağ hareketlerin yaşanan krize karşı ne kadar farklı tutumlar geliştirdiklerini gözlemlemek mümkün. Özellikle Macaristan Başbakanı Viktor Orban'ın, [parlamento yetkilerini askıya alıp ülkeyi Covid-19 salgını süresince kararname ile yönetecek olması](#) yakın dönemin en popüler sorularından birini yeniden gündeme getirdi: Covid-19 sonrası yeni dünya düzeninde otoriter yönetimler mi egemen olacak? Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün 12 Mart'ta [pandemi ilan etmesinin](#) üstünden yeterli zaman geçmediği için bu soruya net cevap vermek zor olsa da bazı çıkarımlar yapmak mümkün.

Avrupa Hükümetleri Büyük Buhran Sonrasına Göre Daha Güçlü

Öncelikle pandemi ilanının ardından dünyadaki birçok gelişmiş ülkenin ardı ardına sınırlarını kapatmalarının yansımalarını ele almak gerekiyor. Avrupa Birliği gibi serbest ticaret ve serbest dolaşım hakkının en yoğun şekilde uygulandığı bir bölgede dahi ülkelerin kendi içlerine kapanan bir tutum sergilemeleri, bu ülkelerdeki radikal sağ hareketlerin on yıllardır hükümetlerinden talep edip elde edemediği bir durumdu. [Sınırlar radikal sağ unsurların istedikleri gibi kapanmış](#) olmasına karşın mevcut durum bu grupların kalıcı bir kazanım elde ettiği anlamına gelmiyor. Göçmen karşıtı tutum takınan tüm grupların kapalı sınır uygulamasının bundan sonra kalıcı hale gelmesi için çaba sarf edeceklerini öngörmek çok da zor değil. Zaten, sürecin *Büyük Buhran* sonrasındakine benzer siyasi ve sosyal sonuçlar doğuracağına dair çeşitli yorumlar da yapılıyor.

Her ne kadar popülist sağ, ekonomi ve göçmen karşıtlığına indirgediği söylemlerinde zemin kazanıyor ve ikna gücü artıyor gibi gözükse de bu dönüşümün küresel boyutta olması için başarılı sağ fikirlerin sınırları aşacak

kadar etkili olma ön koşulu ortada duruyor. Nitekim, *Büyük Buhran* dönemindeki değişimin temelinde demokrasinin topyekûn başarısızlığı birçok ülkedeki seçim sonuçlarına yansımıştı. 1930'lar Avrupa'sında ömrü bir yılı aşan hükümet sayısı çok azdı (Mazower 1998). Bu açıdan otoriter yönetimlerin pek çok ülkede işbaşına gelmelerinde iki savaş arası Avrupa'sında faşist olmayanların da bu fikirlere destek vermelerinin büyük etkisi olmuştu. Şu anki durumda Avrupa'nın aynı düzlemde olduğunu açıklayan bir gösterge bulunmuyor. Almanya'nın son dönemde yükselen popülist sağ hareketi AfD (*Almanya için Alternatif*) mevcut süreçte [göçmen karşıtı tutumunu](#) sürdürüyor ve mütemediyen Merkel hükümetini gerekli tedbirleri almamakla eleştiriyorsa da, Alman halkının %88'lik bir kesimi hükümetin salgın sürecindeki icraatlarını onaylamaya devam ediyor.

Almanya'daki PEGIDA (*Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar*) gibi daha aşırı fikirlere sahip grupların eylemlerine de göz atmakta fayda var. PEGIDA, salgının başlangıcında hükümetin halka açık etkinliklerin iptaline yönelik kararını protesto etmek için sokaklara çıkmıştı. Fakat halkın bu eylemlere destek vermemesi bir yana, insanlarda [PEGIDA'nın sorumsuzca hareket ettiği](#) konusunda bir fikrin yerleşmesine de sebep oldu.

Benzer şekilde, Yunanistan'da da hükümetin, diğer faaliyetlerin yanı sıra her yıl çok büyük katılımlarla gerçekleşen Paskalya ritüellerini de kısıtlaması, [içlerinde neo-nazi Altın Şafak Partisi üyelerinin de yer aldığı gruplarca protesto edildi](#). Fakat, sağlık sisteminde oldukça kısıtlı bir altyapıya sahip olan Yunanistan'da hükümetin Covid-19 salgınının en başından itibaren çok sert tedbirleri yürürlüğe sokması ve hatta yasağı delenlerin tespit edilmesi için drone kullanımına başvurulması dahi vatandaşlar arasında genel bir eleştiri konusu haline gelmedi.

Öte yandan radikal sağın güçlü olduğu Hollanda'da da [FvD \(Demokrasi Forumu\) ve PVV \(Özgürlük Partisi\), hükümeti tedbirler konusunda gevşek davranmakla suçladılar](#). Avrupa'da radikal sağın en önemli figürlerinden Marine Le Pen de Fransa'da salgın konusunda hükümeti suçlamaktan geri kalmadı. Hatta Le Pen daha da ileriye giderek, [virüsün yayılmasından Fransa'daki cami müezzinlerinin sorumlu olduğunu da iddia etti](#).

Sıklıkla tekrarlandığı üzere, radikal sağ hareketler yükselmek için kriz zamanlarını kendileri için fırsat olarak değerlendirirler.

Sıklıkla tekrarlandığı üzere, radikal sağ hareketler yükselmek için kriz zamanlarını kendileri için fırsat olarak değerlendirirler. Ayrıca toplumlarında “korumacı” refleksleri ön plana çıkartan bu tür hareketlerin liderleri, Avrupa’da halklarına her fırsatta entegrasyonu ve uluslararası iş birliğini öngören her türlü kurumsallaşmanın liberal ekonomiler ve dolaşım özgürlüğü eliyle kendi ulus devletlerini erozyona uğrattığını ifade ediyorlar. Bu tip korumacı reflekse sahip popülist radikal sağ hareketler 2008 ekonomik krizi ve göçmen krizi başta olmak üzere yakın dönemdeki birçok meseleyi kendi uluslarının bütünlüğüne bir tehdit olarak ele alıp, sundular. Bu söylemlerin sonucunda örneğin Fransa’da alım gücü *Büyük Buhran* dönemine kıyasla %70 civarında artmış olmasına karşın, bu gün birçok insan göçmenlerin ve yoksulların şehirlere gelip yağma yapabileceğine inanabiliyor (Güzel 1995). Bu tip söylemler de zaten sürekli olarak popülist radikal sağ hareketler tarafından köpürtülüyor.

Benzer şekilde, Avrupa ülkelerindeki yabancı karşıtlığı da bu ekseninde zemin kazanmaya devam ediyor. Nitekim, Covid-19 sonrasında Uzakdoğululara karşı artan konjonktürel düşmanlığın kaynağında da bu kavramları bulabiliriz. ABD Başkanı Donald Trump’ın Covid-19’u “Çin Virüsü” olarak nitelemesi, İtalyan radikal sağ partisi *Kuzey Ligi*’nin lideri [Matteo Salvini’nin virüsün insan eliyle çıktığına](#) dair söylemlerde bulunması ve Fransa’da [RN \(Ulusal Cephe\) seçmenlerinin yaygın şekilde bu tür komplolara inanıyor olması](#) gibi süreçler yabancı düşmanlığını körüklemeye devam ediyor.

Yerel Sorunların Küresel Sorunlara Dönüştüğü Dönem

Bu noktada radikal sağcıların “küreselleşme” kavramını nasıl algıladıklarına da bakmakta fayda var. Radikal sağ hareketler, küreselleşme yoluyla toplumlarındaki homojen dokunun bozulacağı, ekonomilerinde dizginlerin başka güçlerin eline geçeceği gibi kuşkuları her dönem söylemlerinin odağına oturtmuşlardır. 2016

yılındaki makalesinde Liam Stack, radikal sağın küreselleşmeyi ırkçılık ve yabancı düşmanlığı temelinde [“komplocu” bir dünya görüşü](#) olarak algıladığını yazıyor. Her ne kadar Soğuk Savaş sonrası dönemde “yeni radikal sağ” ırkçı olmadığını iddia etse de bu hareketler küreselleşme karşısında durmaya devam ediyorlar. Küreselleşme ise zaman ve mekân kavramının değişmesi, başka bir deyişle dünyanın küçülmesi olarak nitelendirilebilir. Bu noktada Çin’in yerel bir hayvan pazarında yaşananların tüm dünyayı etkileyebildiğini Covid-19 örneğinde gördük. Benzer şekilde birçok yerel sorunun küresel sorunlara dönüştüğü bir dönemden geçiyoruz.

Paul Brass (1991) siyasi atmosferin, fikirlerin halka sızması açısından birincil koşul olduğunu savunur. Covid-19’un yarattığı küresel panik ortamı görünürde radikal sağ hareketlerin fikirlerini yayması için uygun bir siyasi ortam hazırladı. Ekonomik daralma beklentisi, uluslararası kurumların işsiz hale gelmesi ve virüsün yabancılar eliyle geldiğine dair söylemin yaygınlaşması gibi birçok dinamik bu ortamın oluşmasına katkı sağladı. Lakin, başta Avrupa olmak üzere dünya iki savaş arası dönemdeki kadar tecrübesiz ve ekonomik açıdan -en azından şimdilik- çaresiz değil. Ayrıca ortada bariz bir güç boşluğu belirlediğini söylemek için de çok erken. Covid-19’dan en sert darbeyi alan İtalya, İspanya, İngiltere ve ABD gibi ülkelerde hükümetler görevlerini sürdürüyorlar.

Her ne kadar devletler bu krize toplum sağlığı gibi çok da hazırlıklı olmadıkları -ya da çok önceliklendirmedikleri- bir noktadan yakalandıysa da, radikal sağ hareketler on yıllardır yabancı ve göçmen karşıtlığı üzerinden kurguladıkları dili, hükümetlerin hızla gelişen içe kapanmacı tavrından sonra güncelleyemediler. Bu açıdan radikal sağ da yeni bir popülist söylem geliştirmek konusunda bu krize hazırlıksız yakalandı diyebiliriz. Yine de nihai karar için henüz erken. Özellikle gelişmiş demokrasilerdeki hükümetlerin bu krizdeki yönetim anlayışları ve ekonomik kırılganlığı nasıl göğüsleyecekleri radikal sağın da kaderini belirleyecek.

Bu durumda, Amerikalı aktör Sylvester Stallone’nin bir zamanlar çok meşhur olan “Rocky” serisinden [Rocky II](#) filminde Rocky Balboa ve Apollo Creed’in aynı anda nakavt olmaları gibi bir sonla da karşı karşıya balabiliriz tabii. Böyle bir sonuçla

karşılaşmamız durumunda filmde olduğu gibi, gongk çalmadan evvel ilk kimin ayağa kalkacağının önemli ve belirleyici olacağını unutmamalıyız.

Kaynakça

Art, D., 2011. *Inside the Radical Right: The Development of the Anti-Immigrant Parties in Western Europe*. Oxford, Oxford University Press.

Betz, H. G., 2020. *Will France's Marine Le Pen be a profiteer or victim of the pandemic?*. Open Democracy.

Brass, P. R., 1991. *Ethnicity and Nationalism: Theory and Comparison*. New Delhi ve Newsbury Park, Sage Publications.

Day, G. ve Thompson, A., 2004. *Theorizing Nationalism*. Palgrave Macmillan.

Güzel, M. Ő., 1995. *Fransa'da Aşırı Sağ ve Irkçılık*. Belge Yayınları.

Kallis, A. 2013. "Far Right "Contagion" or a Failing "Mainstream"? How Dangerous Ideas Cross Borders and Blur Boundaries" *Democracy and Security*.

Kitschelt, H. ve McGann A. J., 1995. *The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis*. University of Michigan Press.

Krastev, I., 2017. *After Europe*. University of Pennsylvania Press.

Mazower, M., 1998. *Dark Continent: Europe's Twentieth Century*. Allen Lane, The

Penguin Press.

Mudde, C., 2020. *Will the coronavirus 'kill populism'? Don't count on it.* The Guardian.

Schultheis, E., 2020. *The Coronavirus Has Paralyzed Europe's Far-Right.* Foreign Policy.

Stack, L., 2016. *Globalism: A Far-Right Conspiracy Theory Buoyed by Trump.* The New York Times.

Volk, S., 2020. *Germany: is the COVID-19 pandemic weakening the far right?.* Open Democracy.

Dr. Emre Metin Bilginer, İstanbul Üniversitesi Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Bölümü Türk-Yunan Çalışmaları Programı'ndan Yüksek Lisans derecesini ve 2020 yılında Kadir Has Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden "Radikal Sağın Avrupa Bağlamında Yükselişini Açıklamak: Altın Şafak Vakası" başlıklı teziyle Doktora derecesini almıştır. Radikal Sağ, Popülizm, Avrupa Neo-Nazileri, Türk-Yunan İlişkileri ve Türkiye Rumları konularında çalışmalarını sürdürmektedir. Ayrıca profesyonel olarak müzikle

ilgilenmekte ve MERLYN grubunda gitar çalmaktadır.

Bu yazıya atıf için: Emre Metin Bilginer, “Radikal Sağın Küresel Salgınla Sınavı: Çetrefilleşen Popülist Söylem”, *Panorama*, Çevrimiçi Yayın, 19 Mayıs 2020, <https://www.uikpanorama.com/blog/2020/05/19/radikal-sagin-kuresel-salginla-sinavi-cetrefillesen-populist-soylem/>

Telif@UIK*Panorama*. Bu yazının tüm çevrimiçi ve basılı telif hakları *Panorama* dergisine aittir. Yazıda yer verilen görüşler yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, *Panorama* Yayın Kurulunu, dergi editörlerini ve diğer yazarları bağlamaz.